

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TABAKO, TABAKO GAMINIŲ IR SU JAIS SUSIJUSIŲ GAMINIŲ KONTROLĖS ĮSTATYMO NR. I-1193 2, 17, 26 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO BEI 15¹ STRAIPSNIU PAPILDOMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIII P-3603“ PROJEKTO DERINIMO PAŽYMA

Eil. Nr.	Institucijos pavadinimas, rašto data ir numeris	Pastabos ir pasiūlymai	Pastabų ir pasiūlymų įvertinimas
1.	Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento 2019 m. rugpjūčio 8 d. raštas Nr. S-2109(3)	<p>Tabako gaminių pardavimo tiesiogiai neprieinamu būdu, kaip priemonės, mažinančios tabako vartojimą, įvedimas pagrįstas moksliniais įrodymais. Įrodytas tabako gaminių demonstravimo prekybos vietose ryšys su tabako gaminių pirkimo įpročiu, ypač impulsyviu, nedemonstravimas taipogi teigiamai veikia norinčius mesti ir metusius rūkyti asmenis.</p> <p>Australijoje atliktas tyrimas parodė, kad daugiau nei 25% rūkančių asmenų cigaretes bent kartais įsigydavo dėl to, kad šiuos tabako gaminius pamatė prekybos vietoje, ir kad daugiau nei trečdalis rūkančiųjų ar tų, kurie bandė mesti rūkyti, patyrė norą pirkti cigaretes pamatę tabako gaminius prekybos vietoje. Be to, tabako gaminių pardavimas tiesiogiai neprieinamu būdu reikšmingai sumažina jaunų žmonių rūkymą, ypač eksperimentinį, prisideda prie tabako gaminių vartojimo denormalizavimo. Visuotiniame jaunimo tabako tyrime, vykdytame 130 šalių nustatyta, kad draudimas demonstruoti tabako gaminius pardavimo vietose buvo reikšmingai susijęs su eksperimentinio rūkymo sumažėjimu tarp jaunimo. Kitame tyrime nustatyta, kad šalyse, kuriose galioja</p>	<p>Neatsižvelgta.</p> <p>Tyrimai, kuriais savo rašte remiasi Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, paremti apklausų analize, tačiau, priešingai nei teigiama, apie empiriniais duomenimis pagrįstus tyrimus, kurie vienareikšmiškai pagrįstų siūlomą draudimą, nėra žinoma.</p> <p>Pažymėtina, kad yra atlikta tyrimų, kuriuose neidentifikuojamas reikšmingas viešo tabako gaminių eksponavimo draudimo poveikis rūkymui¹, o pvz. Jungtinės Karalystės mokslininkai, analizavę tabako gaminių pardavimo tiesiogiai neprieinamu būdu įvedimo pasekmes nustatė ryšį tarp šios priemonės ir neigiamų ekonominių pasekmių (šešėlinės prekybos, kontrabandos rizikos, perteklinės naštos smulkiajam ir vidutiniam verslui) bei visuomenės sveikatos pablogėjimo².</p> <p>Pabrėžtina, kad Lietuvos Respublikos tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo Nr. I-1193 2, 17, 26 straipsnių pakeitimo bei 15¹ straipsniu papildymo įstatymo projektu (toliau - Įstatymo projektas) siekiama įteisinti ne tik tabako gaminių pardavimą tiesiogiai neprieinamu būdu, bet ir su jais susijusių gaminių pardavimą tiesiogiai neprieinamu būdu. Siūlomas reguliavimas nepagrįstai išplečia Tabako kontrolės pagrindų konvencijos (toliau - Konvencija) rekomendacijų turinį ir numato apriboti</p>

¹ <https://www.canadiancentrefortheeconomics.ca/wp-content/uploads/2014/03/Hai-et-al.pdf>

² <https://iea.org.uk/wp-content/uploads/2016/07/upldbook517pdf.pdf>

		draudimas demonstruoti tabako gaminius pardavimo vietose, sumažėjo per pastarąsias 30 dienų, kasdien ir reguliariai rūkančio jaunimo rodikliai.	ne tik tabako gaminių, bet ir su jais susijusių gaminių (žymiai platesnę gaminių grupę). Cituojami moksliniai tyrimai taip pat patvirtina, kad buvo analizuojamas tik tabako gaminių (bet ne su jais susijusių gaminiu) pardavimas tiesiogiai neprieinamų būdu, todėl toks Įstatymo projekto nuostatų pagrindimas yra neteisingas.
		Pažymėtina, kad verslo subjektai dėl Įstatymo projekto nuostatų, susijusių su tabako gaminių pardavimo tiesiogiai neprieinamų būdu reglamentavimo, siekdami prisitaikyti prie naujo reguliavimo, neturėtų patirti reikšmingų išlaidų. Įstatymo projekte nėra įtvirtintų priemonių, kokiais būdais ūkio subjektai privalės užtikrinti tabako gaminių pardavimą tiesiogiai neprieinamų būdu. Ūkio subjektai patys galės pasirinkti jiems tinkamiausias ir ekonomiškiausias priemones.	Neatsižvelgta. Nėra aišku, kokiais duomenimis remiasi Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, teigdamas, kad verslo subjektai nepatirs reikšmingų išlaidų dėl siūlomo reguliavimo. Nepriklausomai nuo to, kokias priemones pasirinktų ūkio subjektas, siekdamas prisitaikyti prie naujo reguliavimo, tos priemonės ūkio subjektams kainuos. Preliminariu vertinimu, Lietuvoje egzistuoja 4 800 tabako gaminių prekybos vietų, o pritaikyti siūlomam reguliavimui vieną prekybos vietos kasą (kurių prekybos vietoje gali būti žymiai daugiau) kainuos vidutiniškai 1 200 eurų – 2 500 eurų. Pažymėtina, kad papildomų lėšų ūkio subjektai turės skirti tiek senos prekybos įrangos nuėmimui, tiek naujos įrangos įrengimui, darbuotojų supažindinimui su nauju reguliavimu, pardavimo vietų pertvarkymui. Papildoma reguliavimo našta bus reikšmingesnė būtent mažoms parduotuvėms, nes naujas draudimas mažins jų konkurencines galimybes, ypač didžiųjų prekybos tinklų atžvilgiu, kurie gali lengviau prisitaikyti prie naujo reguliavimo ir tai turės įtakos mažmeninės prekybos rinkos perskirstymui ir ilgalaikiams neigiamiems padariniams.

2.	<p>Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos 2019 m. rugpjūčio 9 d. raštas Nr. (10.1.1.3-413)10-5039</p>	<p>Tabako gaminių pardavimas tiesiogiai neprieinamu būdu yra pažangi, tarptautiniu lygiu pripažinta priemonė, atitinkanti Konvenciją, kurią Lietuva ratifikavo 2004 m. Kaip nurodyta Konvencijos 13 straipsnio įgyvendinimo gairėse: „12. Tabako gaminių demonstravimas pardavimo vietose pats savaime yra reklama ir pardavimo skatinimas. Gaminių demonstravimas yra pagrindinė tabako gaminių ir tabako vartojimo skatinimo priemonė, skatinanti tabako gaminių impulsyvų pirkimą, sukurianti įspūdį, kad tabako vartojimas yra socialiai priimtinas, ir sunkinant tabako vartotojams metimą rūkyti. Jauni žmonės yra ypač veikiami gaminių demonstravimo reklamuojančio efekto. 13. Siekiant užtikrinti, kad pardavimo vietose nebūtų jokių tabako gaminių reklamos ir pardavimą skatinančių elementų, Šalys raginamos įvesti visišką tabako gaminių demonstravimo ir matomumo prekybos vietoje draudimą. Leidžiami tik tekstinis gaminių ir jų kainų sąrašas be jokių reklaminių elementų. <...>“</p> <p>Konvencijos įgyvendinimo pažangos vertinimo misijos Lietuvoje ataskaitoje kaip trūkumas dėl Konvencijos 13 straipsnio įgyvendinimo nurodytas tabako gaminių demonstravimo prekybos vietose draudimo nebuvimas ir pateikta rekomendacija, kad Lietuva, remdamasi daugelio europos valstybių patirtimi įvestų tabako gaminių demonstravimo draudimą prekybos vietose. Tai padidins komunikacijos kampanijų, pakuočių ir ženklavimo reguliavimo efektyvumą, nes pašalins vieną iš likusių tabako reklamos ir pardavimų skatinimo formų. Pažymėtina, kad Konvencijos ekspertai tokią rekomendaciją šaliai pateikė įvertinus</p>	<p>Neatsižvelgta.</p> <p>Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tiek cituojamose Konvencijos straipsniuose, tiek Konvencijos įgyvendinimo pažangos vertinimo misijos Lietuvoje ataskaitoje kalbama apie tabako gaminius.– Įstatymo projekte siekiama įteisinti ne tik tabako gaminių, bet ir su jais susijusių gaminių pardavimą tiesiogiai neprieinamu būdu. Siūlomas reguliavimas nepagrįstai išplečia Konvencijos rekomendacijų turinį ir numato apriboti ne tik tabako gaminių, bet ir su jais susijusių gaminių (žymiai platesnę gaminių grupę).</p> <p>Atsižvelgiant į tai, ir neneigiant visuomenės sveikatos gynimo svarbos, Ekonomikos ir inovacijų ministerija siūlo atlikti Įstatymo projekte numatytų nuostatų poveikio vertinimą, kad būtų sudaryta galimybė visapusiškai įvertinti, kaip toks reguliavimas atsilieps visuomenei, verslui (ypač smulkiam ir vidutiniam), užimtumui (ypač provincijoje), šešėlinei ekonomikai.</p>
----	--	---	--

		<p>Lietuvoje taikomų tabako kontrolės, vartojimo prevencijos ir mažinimo priemonių visumą bei tokio reikalavimo tinkamumą galiojančio reguliavimo, rūkymo paplitimo šalyje ir sukeliamos žalos kontekste.</p>	
--	--	---	--

		<p>Priimant sprendimą dėl teisinio reguliavimo nustatymo tikslingumo (o ypač tokių gaminių, kurie neabejotinai žaloja žmonių sveikatą PSO viešai skelbia „tabakas nužudo pusę savo vartotojų“), be to pagal Tabako kontrolės įstatymo 1 str. 3 d. tokių gaminių prekybai, įvežimui, importui, reklamai, kitoms su jais susijusioms veiklos rūšims ir vartojimui pagal šį ir kitus įstatymus bei teisės aktus taikomas ypatingas valstybinis teisinis reglamentavimas), visų pirma turėtų būti atsižvelgiama ne į verslo interesų gynimo (administracinės naštos verslui mažinimo, verslo suvaržymo vengimo), o į visuomenės sveikatos išsaugojimo interesų gynimo siekį.</p>	<p>Neatsižvelgta.</p> <p>Neneigiant visuomenės sveikatos išsaugojimo interesų gynimo svarbos, pastebėtina, kad galiojantys teisės aktai, nustatantys imperatyvius teisėkūros principus bei numatomo teisinio poveikio vertinimo reikalavimą, nenumato išimčių, leidžiančių teisėkūros subjektams nesilaikyti šių principų ir neatlikti poveikio vertinimo tuo atveju, kai įstatymo projektas yra susijęs su visuomenės sveikatos interesų gynimu.</p> <p>Teisėkūros pagrindų įstatyme, Konkurencijos įstatyme, Administracinės naštos mažinimo įstatyme, Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 276 nėra numatyta išlygų, leidžiančių teisės aktų projektų rengėjams neatlikti poveikio vertinimo.</p>
--	--	--	---

		<p>Remiantis Eurobarometro tyrimo rezultatais, net 61 procentas lietuvių pasisakė, kad palaikytų draudimą demonstruoti tabako gaminius parduotuvėse arba pardavimo vietose <...>. reikalavimas dėl tabako gaminių pardavimo tiesiogiai neprieinamu būdu paremtas gerąja kitų šalių praktika.</p> <p>Europos šalys, kuriose sėkmingai taikomas šis reikalavimas: Norvegija, Suomija, Airija, Islandija, Jungtinė Karalystė, Kroatija.</p>	<p>Neatsižvelgta.</p> <p>Pažymėtina, kad nurodytame tyrime buvo išanalizuoti 61 procento apklaustųjų respondentų iš Lietuvos atsakymai, todėl teiginys, kad už draudimą demonstruoti tabako gaminius pardavimo vietose pasisako 61 procentas lietuvių yra klaidinantis.</p> <p>Atkreiptinas dėmesys į tai, kad draudimas demonstruoti tabako gaminius pardavimo vietose nurodytose šalyse buvo įvestas gerokai anksčiau (nuo 2008 m. iki 2012 m.). 2019 m. toks draudimas įsigaliojo Estijoje, 2020 m. įsigalios Latvijoje. Kitos Europos Sąjungos valstybės narės pastaruoju metu nesvarsto analogiško reguliavimo, todėl būtų tikslinga pirmiausia išanalizuoti Įstatymo projekte siūlomų nuostatų numatomą poveikį įvertinus minėtose šalyse įvestų draudimų rezultatus.</p> <p>Pažymėtina ir tai, kad dėl Lietuvos geografinės padėties ypatumų kyla rizika, kad siūlomas reguliavimas padidins šešėlinės prekybos tabako gaminiais ir kontrabandos apimtis.</p>
--	--	---	--